

กิเลสที่ควรละ ธรรมที่ควรเจริญ

สุภีร์ ทุมทอง

อริยสัจ ๔ ตามธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๐๘๑/๓๖๗-๘.

ทุกขอริยสัจ	ทุกขสมุททยอริยสัจ	ทุกขนิโรธอริยสัจ	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ
(๑) ความเกิด (๒) ความแก่ (๓) ความเจ็บ (๔) ความตาย (๕) ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก (๖) ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก (๗) ปราศรณาสีงใดไม่ได้สิ่งนั้น (๘) อุปาทานขันธ ๕	ค้นหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความ เพติดเพลิน และความกำหนัด มีปกติให้เพติดเพลินใน อารมณ์นั้น ๆ คือ ค้นหา ๓ (๑) กามค้นหา (๒) ภวค้นหา (๓) วิภวค้นหา	ความดับค้นหา ความสละ ความสละคืน ความพ้น ความไม่อาลัย	อริยมรรคมีองค์ ๘ (๑) สัมมาทิฏฐิ (๒) สัมมาสังกัปปะ (๓) สัมมาวาจา (๔) สัมมากัมมันตะ (๕) สัมมาอาชีวะ (๖) สัมมาวายามะ (๗) สัมมาสติ (๘) สัมมาสมาธิ

ญาณ ๓ รอบในอริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔	ทุกขอริยสัจ	ทุกขสมุททยอริยสัจ	ทุกขนิโรธอริยสัจ	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจ
รอบที่ ๑ สังจญาณ	นี่ทุกขอริยสัจ	นี่ทุกขสมุททยอริยสัจ	นี่ทุกขนิโรธอริยสัจ	นี่ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจ
รอบที่ ๒ กิจจญาณ	ทุกขอริยสัจนี้ ควรกำหนดรู้	ทุกขสมุททยอริยสัจนี้ ควรละ	ทุกขนิโรธอริยสัจนี้ ควรทำให้แจ้ง	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจนี้ ควรเจริญ
รอบที่ ๓ กตญาณ	ทุกขอริยสัจนี้ เราได้กำหนดรู้แล้ว	ทุกขสมุททยอริยสัจนี้ เราละได้แล้ว	ทุกขนิโรธอริยสัจนี้ เราได้ทำให้แจ้งแล้ว	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจนี้ เราได้เจริญแล้ว

หลักมรรค ๘

๑. สัมมาทิฏฐิ = ญาณในอริยสัจ ๔
๒. สัมมาสังกัปปะ = เนกขัมมสังกัปปะ, อพยาปาทสังกัปปะ, อวิหิงสาสังกัปปะ
๓. สัมมาวาจา = งดเว้นวจีทุจริต ๔
๔. สัมมากัมมันตะ = งดเว้นกายทุจริต ๔
๕. สัมมาอาชีวะ = ละมิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาอาชีวะ
๖. สัมมาวายามะ ละอกุศล, ป้องกันอกุศล, เจริญกุศล, รักษากุศล
๗. สัมมาสติ = สติปัฏฐาน ๔
๘. สัมมาสมาธิ = ฌาน ๔

อริยมรรค ๘ ขั้น ๓ และธรรมคู่

อริยมรรค ๘	ขั้น ๓	ธรรมคู่
สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ	ปัญญาขั้น	วิปัสสนา
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ	ศีลขั้น	สมณะ
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ	สมาธิขั้น	

มรรคกับการละสังโยชน์

ภูมิ	มรรค	สังโยชน์ที่ละได้	ระดับสังโยชน์
ทสฺสนภูมิ	โสดาปัตติมรรค	สັกกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส	โอรัมภาคิยสังโยชน์
ภาวนาภูมิ	สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค	กามฉันทะ พยาบาท	
	อรหัตตมรรค	รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา	อุทธัมภาคิยสังโยชน์

กิเลสที่ต้องละด้วยโสดาปัตติมรรค

กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

ตีณิ สลฺโยชนานิ; สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปฺรามาโส.

ตตฺถ กตมา สกฺกายทิฏฺฐิ.

อิธ อสฺสุตฺวา ปุณฺณชฺชโน

อริยานํ อทสฺสาวิ, อริยธมฺมสฺส อโกวิโท, อริยธมฺเม อวินีโต,

สปปุริสานํ อทสฺสาวิ, สปปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท, สปปุริสธมฺเม อวินีโต,

รูปํ อตฺตโต สมนุสฺสตี, รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ,

อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมี วา อตฺตานํ;

(อภ.สํ. ๓๔/๑๐๐๖-๑๐๐๗)

กิลเลสที่ต้องละด้วยโสดาปัตติมรรค

เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, เวทनावนฺตํ วา อตฺตานํ,
อตฺตนิ วา เวทนํ, เวทนาย วา อตฺตานํ;

สณฺญํ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, สณฺญาวนฺตํ วา อตฺตานํ,
อตฺตนิ วา สณฺญํ, สณฺญาย วา อตฺตานํ;

สงฺขาร อตฺตโต สมนุปสฺสตี, สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตานํ,
อตฺตนิ วา สงฺขาร, สงฺขารสฺสุ วา อตฺตานํ;

วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ,
อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมิ วา อตฺตานํ;

กิเลสที่ต้องละด้วยโสดาปัตติมารค

ยา เอวรูปา ทิณฺณิ ทิณฺณิคตํ ทิณฺณิคหนํ ทิณฺณิกนฺตาโร
ทิณฺณิวิสุกายิกํ ทิณฺณิวิปฺพนฺทิตํ ทิณฺณิสลฺโลชนํ,
คาโห ปฏิกฺคาโห, อภินิเวโส ปรามาโส,
กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปฺโป, มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตฺนํ วิปริเยสคฺคาโห;
อัยํ วุจฺจติ สกฺกายทิณฺณิ.

(อภ.สํ. ๓๔/๑๐๐๗)

กิเลสที่ต้องละด้วยโสดาปัตติมรรค

ตตถ กตมา **วิจิกิจฉา**.

สตถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ฌมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ,
สํเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สีกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ,
ปุพฺพนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ,
ปุพฺพนฺตาปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ,
อิทปฺปจฺจยตาปฏฺิจฺจสมุํปฺนเนสฺสุ ฌมฺเมสฺสุ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ;
ยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตํ, วิมฺติ วิจิกิจฺฉา,
เทวฬฺหํ ทฺเวธาปฺโถ, สํสโย อนเกํสคฺคาโห, อาสปฺปนา ปริสปฺปนา
อปรีโยคาหนา, ฌมฺภิตตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

(อภ.สํ. ๓๔/๑๐๐๘)

กิลเลสที่ต้องละลายด้วยโสดาปัตติมรรค

ตตถ กตโม สีลพพตปรามาสเ.

อิโต พหิทธา สมณพราหมณานัน

“สีเลน สุทธิ, วเตน สุทธิ, สีลพพเตน สุทธิ”ติ.

ยา เอวรูปา ทิฏฐิ ทิฏฐิคตัม ทิฏฐิคหนัม ทิฏฐิกนฺตาโร

ทิฏฐิวิสูกายิกัม ทิฏฐีวิปณฺณทิตัม ทิฏฐิสลฺโลชนัม,

คาโห ปฏิกฺคาโห, อภินิเวโส ปรามาสเ,

กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโธ, มิจฺฉตตัม ติตถายตณัม วิปริเยสคฺคาโห;

อยมฺ วุจฺจติ สกฺกายทิฏฐิ.

(อภ.สํ. ๓๔/๑๐๐๙)

ธรรมที่ควรเจริญ

จตุตถาโร สติปญฺฐานา, จตุตถาโร สมมปปธานา,
จตุตถาโร อิทธิปาทา, ปณฺจินฺทริยานิ, ปณฺจ พลาณิ,
สตุต โพชฌงฺกา, อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค.
อิเม โข เต ภิกฺขเว ฌมา มยา อภิญญา เทสีตา,
เย โว สาธุกํ อุกฺคเหตฺวา **อาเสวิตพฺพา ภาเวตพฺพา พหุลีกาตพฺพา,**
ยถยิทํ พุรหฺมจริยํ อทฺธนียํ อสฺส จิรญฺฉิติกํ,
ตทสฺส พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย
อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ.

(ที.ม. ๑๐/๑๘๔ มหาปรินิพพานสูตร)

ธรรมที่ควรเจริญ

สติปัฏฐาน ๔	สังสม	ละ
กายานุปัสสนา	อสุภสังขสัญญา	สุภสังขสัญญา
เวทนานุปัสสนา	ทุกขสังขสัญญา	สุขสังขสัญญา
จิตตานุปัสสนา	อนิจจสังขสัญญา	นิจจสังขสัญญา
ธัมมานุปัสสนา	อนัตตสังขสัญญา	อัตตสังขสัญญา

ธรรมที่ควรเจริญ

อนุปัสนา ๗	สิ่งที่ละได้
อนิจจานุปัสนา	นิจจสัญญา
ทุกขานุปัสนา	สุขสัญญา
อนัตตานุปัสนา	อตตสัญญา
นิพพิทานุปัสนา	นันทิ
วิราคานุปัสนา	ราคะ
นิโรธานุปัสนา	สมุทัย
ปฏินิสสัคคานุปัสนา	อาทานะ

เส้นทางการบรรลุธรรม

ตัณหา		อวิชชา	
ตัณหาจริต อ.อ่อน	ตัณหาจริต อ.แก่กล้า	ทิฏฐิจริต อ.อ่อน	ทิฏฐิจริต อ.แก่กล้า
กายานุปัสสนา	เวทนานุปัสสนา	จิตตานุปัสสนา	ธัมมานุปัสสนา
สมถยานิกะ อ.อ่อน	สมถยานิกะ อ.แก่กล้า	วิปัสสนายานิกะ อ.อ่อน	วิปัสสนายานิกะอ.แก่กล้า
ทุกขาปฎิปปทา ทันทธาภิญญา	ทุกขาปฎิปปทา ชิปปาภิญญา	สุขาปฎิปปทา ทันทธาภิญญา	สุขาปฎิปปทา ชิปปาภิญญา
สัทธานุสारी		ธัมมานุสारी	
สัทธาวิมุตตะ		ทิฏฐิปปัตตะ	

สวัสดีครับ